

BOCINS DEL MEU DIARI

Per què els soldats que resten al camp feixista no es passen amb nosaltres

Ja fa temps que és causa de fondes meditacions el fet que la majoria de l'exèrcit feixista sigui compost de treballadors obligats a enrolar-se i que, malgrat el contacte que hi establím nosaltres, arribant a parlar-hi, els traspessos no sovintegin més.

Però després del fet que em proposo relatar ja no m'ha estranyat tant.

En la bandera que em cap l'honor d'encapçalar hi figura un company anomenat Martín Vicente que fou el primer soldat que vaig veure passar-se amb nosaltres, després de la primera batalla a Estrecho Quinto. Més tard, varen venir 22 soldats més, que es trobaven de guarnició a Quicena, poble que avui està en nostre poder.

Vicente és sens dubte un dels xicotets més intel·ligents de la nostra columna. Natural d'Osca, acabava la carrera de mestre quan el sorprengué el moviment i va haver d'incorporar-se a la caserna del seu poble. És comunista, i com a tal, un gran admirador de Lenin. Però no està d'acord la III.^a Internacional, que, segons ell, resta molt lluny del comunisme. No ha militat mai en cap partit polític, i això el va salvar que no fos afusellat com els seus companys d'Osca.

Recordo com si fos ara el moment que va passar-se. Fou quan les nostres forces arribaven a la vista de Tierz, en tombant la nit, quan ja de molt lluny vàrem distingir un petit nucli de soldats que, amb el fusell amb el canó avall i amb bandera blanca, es dirigien vers nosaltres. Vicente anava bastant més endavant que els seus companys i cridava: *No disparéi! Somos camaradas!* Tot seguit es girava als reçaigats i abaixant una mica la veu els deia: *Vosotros no os tiréis en tierra, a fin que no seáis considerados enemigos...*

Com a contesta a la seva veu, va oir-se la del nostre comandant Piquer, qui, dret damunt d'una roca, cridava fins enronquir:

Adelante, muchachos! Sin miedo!

* * *

Vicente ha estat, després, un dels meus grans amics, un d'aquests amics que es

coneixen solament en aquells moments que la vida canvia d'aspecte a cada pas. Fou un dels herois que coneguèrem en els tretze dies de lluita a Monte Aragón. Quan es planejava l'atac, ell hi intervenia sempre, com a bon coneixedor de les posicions de l'enemic.

—Damunt d'aquella «loma»—deia— hi ha una metralladora que ens escombraria a tots... Impossible d'atacar per aquesta banda... Veieu aquella boca negrosa, que justament s'albira sota el primer rampant d'Estrecho Quinto? Doncs hi viu el comandant de les forces... Les nostres bales arriben perfectament allà... No tingueu pas por que li vegeu la pinta. Es un cagarrer.

Més tard el vaig sentir discutir amb l'escriptora alemanya Margarida Zirval (Puz) avui morta gloriósament arran de l'atac del 22 del mes passat. Era interessant sentir-los discutir i veure com es posaven d'acord en diversos aspectes motiu de les seves llargues controvèrsies. Ara parlaven de la psicologia de les diverses regions espanyoles; de la riquesa natural del país posada en acció sota l'economia socialista; de la rectificació que han fet els anarquistes, entre la teoria i la pràctica; de si seria respectada la petita burgesia davant la revolució... Discutien sobre Azaña, Companys i sobre tot, del nostre malaguanyat Maurin, la mort del qual tots, tots, vàrem sentir com se sent la mort d'un gran mestre.

* * *

Avui m'ha convidat a una excursió al castell de Monte Aragón. Les nostres trinxeres ara estan a les primeres cases d'Osca; però la ciutat no es veu tan bé com del castell en runes.

—Veus aquella casa que hi ha al costat d'aquella església? Doncs allà és on tinc els meus vellets. Pobres! Què deuen pensar de mi?... Segurament creuen que sóc mort, i ja ho veus, tan aprop que estic d'ells...

Restà una mica pensatiu, es posà seriós, les galtes se li enrogiren...

—Mentre aquests imbècils no me'ls hagin assassinat. Són capaços de tot. No tenen entranyes... Si haguessis vist com varen matar el catedràtic Santiago Acín... Perquè la seva muller se li agafava al coll mentre la guàrdia d'Assalt li disparava, a la mateixa porta de casa seva va córrer la mateixa sort.

Els afusellaments tenien interès que la població els veiés, per imposar el terror.

En un sol dia varen afusellar-ne 150, la majoria republicans moderats, ja que els elements d'avançada s'escaparen el primer dia, quan varen saber la traïció del governador. Aquesta bàrbara acció va tenir lloc el dia que la nostra aviació els va llançar dues bombes que varen causar dos morts..

La nostra conversa és interrompuda per haver-nos de separar en compliment de les nostres obligacions. Jo em dirigeixo a Tierz i ell segueix vers a Casetas.

* * *

En entrar al local del Comitè, un company escriu la declaració d'un soldat que s'ha passat aquest matí a les nostres files. El seu aspecte és deplorable. Va vestit amb roba d'istiu, amb una guerrera que sembla enllustrada de tant no rentar-la, les espatlles destroçades i sense mitjons. Va sense afaitar. Hom li fa uns vint-i-set anys. És de Sevilla, i estava a Saragossa quan el seu batalló va ésser dut a Osca, els primers dies del moviment.

Ens diu que a Osca enterren els morts al camp de futbol; que per a la població civil gairebé no hi ha aigua ni verdures i que la majoria dels soldats estan desmoralitzats; però que no poden entregar-se perquè llurs famílies responen d'ells amb la vida. Recentment han afusellat la família d'un tal Vicente —afegeix— que saben que està amb vosaltres. L'afusellament el varen fer al mig de la plaça després de passejar-los per tota la ciutat per tal d'impressionar-nos i així evitar les nombroses desercions que hi ha hagut aquests dies...

Ni que hagués explotat una bomba a prop meu, no m'hauria produït la sensació de la nova que m'acabaven de donar. L'afusellat que tinc amb Vicente ha fet que la seva desgràcia fos com si m'hagués passat a mi. No sé perquè, m'havia figurat que quan entrarem victoriosos a Osca, allà, en aquell carrer i en aquella casa blanca, hi hauria dos vellets que desafiant els últims trets dels pocs feixistes fanàtics que s'havien quedat a la ciutat i ens paquejaven, ells ens saludaven joiosos, a l'entrada de les nostres milícies. Sentia l'impressió de veure l'abraçada del fill que després de temps de considerar-lo mort, el tenien bo i sà i cel·lebràvem una petita festa a la qual nosaltres ens cuidariem de contribuir-hi amb la joia de la victòria i de la nostra joventut.

A la nit em topo amb el meu company: —Vicente, li dic, acabo de parlar amb un soldat que s'ha passat aquest matí. Diu